

СТАНОВИЩЕ

На дисертацията за придобиване на научна и образователна степен Доктор по философия
(философия на религията)

***Философски анализ на антропологичните и космологични идеи на Митрополит Йоан
Зизиулас***

На Игор Стоян Коцич

(Докторант на самостоятелна подготовка)

По професионално направление 2.3 Философия

Катедра „Религия, вярвания, светоглед”

Институт за изследване на обществата и знанието

Българска Академия на Науките

От

Доц. Д-р Цветина Рачева, Катедра Философия, ФФ

СУ „Свети Климент Охридски”

Дисертацията съдържа Увод, три глави, Заключение и Приносни моменти, развита е в обем от 303 страници.

Становището е направено върху философската рецепция на дисертационния текст.

Основната идея на текста е да се покаже „как митр. Зизиулас органично свързва Еклисиалното (църковното) битие с битието на човека и света и кои са екзистенциалните последици от тази връзка” (7), където Еклисиологията е свързана с икуменическото движение, а антропологичното с онтология на личността.

Първо, дисертантът прави акцент и проследява отвореността и диалогичността в позицията на митр. Зизиулас спрямо Православието, че то „трябва да приспособи своята структура към своите еклисиологични принципи и да положи по-големи усилия да изследва своето предание и „да го възприеме отново” в светлината на съвременните проблеми” (8 с.), да изгради нова, креативна връзка между позициите на Изтока и Запада. Освен каноническия въпрос е разгледана и възможността за изменение съобразно икуменическото движение. Разглежда се идеята на митр. Зизиулас, на Г. Флоровски и др.,

че завръщането към учението на Отците е като към обща основа, която не е нито източна, нито западна, и затова завръщането като неопатристичен синтез може да намери разрешение в икуменическата ситуация. Вниманието към общия идеен корен е импулс за развитие и приноси в развитието на богословската мисъл, например в пневматологията (8-с.). Прави се обобщено извеждане на съществени моменти: първо, че Църквата е само една и тя е историческа реалност (90 с.), че тя е видима реалност; второ, тя е есхатологична реалност, има своята непрекъсната регулация от божествеността; и трето, тя е съотносителна реалност, тя е там, където буквата се сменя в Дух; че действително Христовото битийстване е откриването на истинност във времевата реалност, в съвременното светуване. Това различаване на буква и дух, на история и разбиране резултира в изказаното положение, че Христовото битие е не само идеал, който регулира, а е действително усилие по снемане на противоречия и по установяване на единение, по откриване на прозрение за истинното като дух. Четвърто, Църквата е светотайствена реалност (92 с.).

Второ, в проследяване на възгледите на митр. Зизиулас за човека и неговата личност авторът удържа синтеза, който митрополитът извършва. А именно синтез между богословски и философски идеи. Прозира споделеното убеждение, че в проумяването на човека и неговото предназначение да се развива трябва да се използват всички духовни идеи, защото всяка от тях дава необходим момент. Благодарение на това непредубедено разбиране се достига до това, че човешката личност може да бъде: „биологична ипостас“, „еклисиална ипостас“, „есхатологична ипостас“ и „възкресна ипостас“. Метафизичното основание на тази йерархия от степени, която е и теологично основание, е разбирането, че в атеистичните парадигми – философски, екзистенциални, социологични и като цяло хуманистични – има честно диагностициране, те дават автентични описания на човешките реалности, но разрешаването на затруднения и проблеми остава релативистично, хоризонтът е условно ясен и проясняван (188 с.). Едва с възприемането на абсолютното, на есхатологичното, хоризонтът става достатъчно висок, за да разположи под себе си йерархията на реалностите, реалностите в развитието на човешката личност. Едва благодарение на божественото основание става възможно разбирането на човешката телеологичност, където принципът е, че само висшето начало може да оправдае, да даде смисъл на историята и живота, на човешките процеси. И още един момент: телеологичното развитие с необходимост приема формата на общност, общинност и интерсубективно поле, тоест развитието може и да започва личностно, но следва да се разгърне в светово, едно развитие на света като развитие на целия човешки род.

Трето, връзката между идеите на митр. Зизиулас и философските идеи и имена. Тук става дума колкото за невероятната философска култура на митрополита, толкова и за това, че освобождава поле за синтезиране на богословско и философско мислене за всеки читател и последовател, което поле съвсем уместно е използвал и самият дисертант. Той съпоставително разглежда паралелното развитие на богословието и философията през

Новото време и разкрива моменти на тъждество между тях. Особено натоварена с философски-теоретичен заряд е връзката между ученията на Отците и М. Хайдегер (85-86 сс.), чрез която се прави опит да се проблематизира и синхронизира вечността и времето, от една страна, а от друга Христовата екстатичност и Неговото битуване като Лице в Триединството. Осветява се философската и богословската разлика между това, как е божественото само по себе си и за себе си и как то е за нас.

Тази дисертация е от типа на ерудитските текстове, работи се с много имена и се привеждат адекватно съответните мисли. Посочени са над 60 източника на сръбски, български, гръцки, английски и френски език. Композира се масив от отношения спрямо определен проблем или момент и така същински се очертава поле за последващ анализ за всеки, който се заеме.

Посочени са приносни моменти, чиято същественост може да се резюмира като исторически и логически синтез между теологичното и философското мислене. Проследен е спрямо Новото време развоят и моментните доминации на тези две форми на духа.

Общото внушение на дисертацията е искреното убеждение, че нито един въпрос или проблем, актуален или историчен, не може да бъде истинно поставен и не може да му се даде истинна посока за разрешаване, ако не се изхожда от дълбинно, абсолютно метафизично или богословско основание; че особеното не може да реши своето противоречие, изхождайки от друго особено, а само от всеобщо основание.

Всичко това, заедно с факта, че има 6 публикации, свързани с дисертационната тема, дава основание да се прецени, че са спазени законовите и академичните критерии за защитим дисертационен текст. Поради това изразявам становището, че на автора на дисертацията Игор Коич може да се присъди научната и образователна степен „доктор по философия”.

15 април 2019

София

Доц.,д-р Цветина Рачева